

Arvoisat muolaalaiset!

Hyvät naiset ja herrat, nuoret, vanhat ja lapset!

Tervetuloa kylään, tervetuloa seuraani Muolaaseen!

Arvatkaapas millä hyvällä mielellä nyt lausun nämä tervetuliassanat! Tämä on minulle erikoinen juhlahetki. Moni teistä on tänään täällä vaikka kuinka mones kerta. Uskon kuitenkin, että olen ensimmäinen juhlapuhuja seitsemäänkymmeneen vuoteen joka omasta puolestaan oikeutetusti aloittaa puheensa tällä tavalla. Tervetuloa Muolaaseen!

Selitykseksi heille jotka eivät sitä tiedä, kerrottakoon – tietyllä tyytyväisyydellä – että ostin viisitoista vuotta sitten paikan Hotokasta, Muolajärven rannalta, jossa edelleen oleskelen noin kolme kuukautta vuosittain, ja josta minä nyt tulín.

Minä en valinnut sitä paikkaa. Se valitsi minut.

Viipurin kauppakilta antoi minulle kerran solmion, jossa on pieniä punaisia täpliä. Kun kysyin, vastattiin että ne ovat kaipuun veriset kyyneleet. Kävin kauan sitten isäni kanssa Karjala-Seuran vuosikokouksessa. Neuvostoliitto oli juuri romahtanut, ja yksi tilaisuuden puhujista korosti toistamiseen, että ”siinnehä myö kaik mennää!” Mutta jos, ja kun tästä maasta olen tavannut suomalaisia, niin ovat nykyään joko Terijokelaisia tai yleensä Pietarilaisia, eivätkä Muolaalaisia. Ihme kyllä ympärilläni joskus kyllä liikkuu muolaalaisia maanmiehiä - useat niistä varmaan myös maamiehiä. Kulkevat pelloillaan, metsissään, ajavat teillä rattaillaan. Nimittäin muistojen tänne kantamina, mielessäni, mielikuvituksessani.

Jollakin teikäläisellä lienee ikiomat muistot näiltä tienoilta. Mutta hyvät ihmiset, nyt ajattelette varmaan, että eihän minunlaisellani voi olla vastaavia muistoja Kannaksesta? Miksi nyt tuollainen Tukholmassa syntynyt – ja vielä tänään asuva henkilö – astuu eteenne ja rupeaa haastamaan muistoistaan karjalaisella maanperällä! Onhan se jo melkein esi-isien pilkkaamista ja kaatuneitten häpäisyä kun tehtävä annetaan Tukholman lastensairaalassa pelastetulle ja sodan aikana kermalla syötetylle toispaikkakuntalaiselle?

Haluan ja voin puolustautua. Palasin yhdeksänvuotiaana Helsinkiin, kävin melkein kaikki kouluvuodet Suomessa ja opiskelin Sibelius-Akatemiassa, kunnes taas lähdin muille maille. Ja viidenkymmenenkuuden vuoden jälkeen taskussani on edelleen Suomen passi eikä mikään muu. Silti – mikä arvoituksellinen voima tuo minut tänne Muolaaseen noin kaukaa? Olen valinnut harvinaisen vaivalloisen reissun kesämökille.

Se on varmaan muistojen voima. Niitten ansiosta saatoin hyvällä omallatunnolla ottaa tämän kunniatehtävän vastaan. Ja juuri muiston voiman ympärille olen tässä sen tähden ryhmitellyt vaatimattoman joukon ajatuksia. Miksäkään yleväksi juhlapuheeksi niitä tuskin voi kutsua, voin vain toivoa että jokseenkin liittyvät tilanteeseen.

Ensinnäkin, mitä se sellainen *muisto* oikeastaan on?

Heti kun hetki on ohi, niin se muuttuu muistoksi. Sanomme elävämme nykyhetkessä, mutta se aina on vain kaikkein viimeisin muistomme. Näin nämäkin sanat äsken muuttuivat muistoiksi...

Jokainen ihminen on siinä mielessä ikäänkuin alinomaan eteenpäin loriseva muistojen puro. Me jotka tänne olemme kokoontuneet, me mudostamme yhdessä mahtavan Muolaan muistoja esille manaavan virran.

(Ihme kyllä se juuri tänään näyttää virranneen lähteeseen päin. Mutta leikki sikseen.)

Muisto on ihmeen konkreettinen ilmiö. Moni sanoisi että ei toki, eihän sitä ole aistimaailmassa. Väitän vastaan. Muisto on nimenomaan aistimaailmassa olemassa, vaikkei sillä olekaan verta, ei käsiä, ei aseita. Muistoa ei voi kosketella, se on kyllä totta – mutta se voi koskettaa. Siinäpä sen voima. Mikäspä muu panisi teidät liikkeelle kokoontumaan kirkkonne raunioitten kupeeseen vuosi vuoden jälkeen? Ja tuhannet muut karjalaiset omiin kotikyliinsä samoissa aikeissa?

Vaalitun, kallisarvoisen muiston voima. Arvokas muisto siirtyy mielestä mieleen, polvesta polveen kuin kolikko siirtyy kädestä käteen. Ja tällaisen kolikon arvo, sen kokee juuri silloin ja nimenomaan siinä hetkessä kun se vaihtaa omistajaa.

Ja jos jo *yhd*en henkilön muistoissa piilee tällainen voima, niin niitten tehovoima kasvaa moninkertaiseksi, aivan kerätyn kapitaalilla, kun monet ihmiset yhdessä muistelevat. Niin kuin se nyt Muolaalaisten Seurassa tapahtuukin.

Mutta tiedämme että rahan täytyy liikkua. Mainitsin äsken muistojen kuvaimellisen virran. Leonardo da Vinci kerrotaan sanoneen, että samaan virtaan ei koskaan voi astua kaksi kertaa. Veden juoksu on joka hetkessä muuttunut, jokainen vesipisara on heti toinen samalla tavalla kuin elämän joka hetki synnyttää meissä uuden muiston. Ja näin on, jokainen vesipisara on toinen – mutta itse joki on useimmiten pitkään samassa paikassa. Edesmenneen sukulaiseni, runoilijan Emil Zilliacuksen tuotannosta on muistooni jäänyt sonetti, jossa hän alkuun kuvailee Tiiperin jokea muka halveksivasti; sen muodotonta, tahdottomasti mukautuvaa ja väistyvää vettä, josta ei jää mitään kun se kerran on virrannut ohi. Rooman muurit, nehän sen sijaan olivat toista

maata, ne rakennettiin kivistä ikuisesti pysyviksi jopa Skotlantiin asti. Tiedämme että Rooman maailmanvalta luhistui – sen sijaan Tiiperi edelleen virtaa tyynesti merta kohti. Vankkumaton sortui, virtaava pysyi. Virran *juoksu* saattaa sentään muuttua ja muuttuvassa ympäristössä löytää uudet vuonot. Näin ei muistojen Karjala, eikä karjalaisuuden aatekaan voi koskaan olla pysyvästi sama.

Esi-isien urotyöt ja heidän hautansa luonnollisesti ansaitsevat rajattoman kunnioituksemme. Mutta mieleeni on painunut kauan sitten kalenterista löytynyt sanonta: #Joka ylpeilee esi-isillään on kuin peruna. Paras on maan alla.”

Katsokaamme ympärillemme. Maa ja meri, järvet ja joet, kunnaat ja kalliot ovat edelleen entisillä paikoillaan. Mutta on myös uudet talot, uudet kirkot, uudet tiet. Ja miettikää: tämä muistojen maa voisi itse asiassa olla huomattavasti muuttuneempi jos se olisi jäänyt entisten isäntiensä käsiin. Näin myös karjalaisuuden aatteelle avautukoon uudet ovet, löytyköön tulevaisuudessa uudet ilmaisukeinot. Siihen missä ihmisten luonnollinen ajatustenvaihto, kanssakäynti ja liikkuminen pysähtyy ja jähmettyy, siihen, kuin liian hitaasti virtaavan joen pohjaan jää hiekkaa ja soraa, rakentuu este.

Nyt, hyvät ystävät, puheeni *alku* on jo – pelkkää muistoa eikö niin? Aloitin kysymällä miksi minä jouduin Muolaaseen, ja mikä minut toi tänne oppimaan uuden kielen, taistelemaan burokraattien kanssa, korjaamaan lahovia kattoja, repimään vanhan puuvessan nurin, ja kuuraamaan sadan vuoden vanhat lattialiat pois?

Nyt tiedätte jo vastauksen – monen muiston voima. Aluksi tosin ei minun, vaan muiden. Kertomukset, myytit, legendat.

Joka kerta kun kuulee tai lukee laulun, tarun tai kertomuksen, niin siitä jää muisto. Vanhempana usein ei enää pysty erottamaan niitä muistoja omista. Omaksut ne, niistä tulee osa sinua. Sotien jälkeen Karjala nousi lapsellisessa mielikuvituksessani kiehtovaksi myytiksi. Maa jonne ei voinut mennä – mitä se sellainen?

Näitä taruja ja kertomuksia oli nuoruuteni aikana melko vähän. Isä ei juuri avannut suutaan. ”Kolme kertaa ehdoitta menetetty, siitä ei enää puhuta”. Ymmärrätte varmasti, että juuri ne sanat kaikkein vaikuttavimmin synnyttivät pojassa ihmetystä ja kiinnostusta! Sitten kun itse valtasin lukutaidon, huomasin miten paljosta isä vaikenä. Kuulin laulun *Sellinen ol’ Viipuri*. Rupesin lukemaan Viipurista, ja löysin mm. aikaisen Zilliacuksen joka erotettiin koulusta huonon käytöksensä ja olemattomien arvosanojensa takia. Luin Mon Repon puistosta, ihastuin siihen sille omistettuun valssiin, luin ja kuulin isoisän serkun Emilin omenista, Viipurin lahden Hapensaaren omenista, jotka myytiin siellä torilla,

jonka jälkeen kaupat tietysti kruunattiin käymällä Pyöreässä Tornissa. Emilin teini-ikäiselle pojalleen Benedictille nuo ateriat olivat pyhiä hetkiä. Paljon myöhemmin luin tämän ”Bendin” koskettavan mestarillisen kirjan, *Kadonneen saaren*, jossa hän tiivistää kaikki nuoruutensa kesät yhteen ikimuistoiseen suveen, Viipurinlahden kaislikon piiloon, veneen pohjaan. Olin kokevinani hänen elämyksensä. Hänen muistonsa ovat nyt minun.

Luin Eva Kilpisen ja Hackmanin ja monien muiden muistelmat, tietysti Tuntemattoman sotilaan ja lukuisat muut sotakuvaukset, tartuin evakkokirjallisuuteen, luin Unto Seppäsen romaanit, luin Lauri Kanteen muistelmat Soittolasta jne jne.

(Seuraavan jakson jätin puheesta pois, lyhentääkseni sen.)

Luin Alma Söderhjelmän muistelmat. Hän kun oli kotoisin Tervolasta, ja saattoi leikkiä Emilin ja Aleksandra Kollontain kanssa Laurimäen pihalla. Äsken mainitun hän tapasi taas Tukholmassa kun Kollontaista tehtiin maailman ensimmäinen naissuurlähettiläs, ja vieläpä sodan aikana. On arveltu että Sandran lapsuuden muistot Kannaksen Muolaasta aikanaan myötävaikuttivat sodan päättymiseen. Almalli oli seitsemän siskoa ja hänen väitetään sanoneen että heitä oli neljä kaunista ja neljä viisasta. Kaksi kaunista meni yhden (no, ei toki saman) Zilliacuksen kanssa naimisiin. Kolmaskin Zilliacus tuli kurtisoimaan kolmatta kaunotarta, mutta hukkui purjeveneessään Muolaanjärven saarten väliin, saarten jotka ovat kaikki minun ikkunasta näkyvissä. Viisas Alma ei saanut aviomiestä, mutta sai toki myöhemmin tavallaan oman prinssin, eli Ruotsin prinssi Vilhelmin joka ihaili hänen – terävää kynäänsä. Ja itse Kustaa VI Adolf jutteli mielellänsä professori Emilin kanssa Kreikan muinaistieteen kuulumisista. Mikäpä siinä. Muolaastahan merkkimiehiä ja - naisia on paljon lähtöisin.

Jos isä oli vaitelias, niin setäni Lasse oli sitä puheliaampi. Hänen kotonaan Turussa näin valtavan valokuvasuurennuksen Laurimäen asuintalosta. Hän kertoi isoisän tukemasta kansakolulusta, hänen petonisista portaista alas rantaan (käytetään vieläkin), veneilystä, kaupoista, tilan pelloista ja paljon muusta. Hänestä piti tulla Laurimäen omistaja, mutta paikka myytiin isoisäni kuoltua 1931. Kun isoäidin mielestä kunnon kansalaisen ei tulisi olla velassa. Oli minulla myös vanhempi setä, mutta tämä Robert ei palannut vankileiristä. Hänen kirjeitään löytyy pöytälaatikostani. Ja niistäkin muistoja.

Jotain sentään myös isä kertoi. Varsinkin kun hänellä oli syytä moittia minua ronkeloimasta ruokapöydässä ja tokaisi miten vähällä oli pärjättävä Karjalassa, jossa perhe hädin tuskin tuli toimeen ensimmäisen maailmansodan jälkeisinä nälkävuosina. Isoisä kun oli ollut venäjänkielen yliopettaja Norssissa ja vieläpä käyttänyt monta vuotta esimerkillisen sanakirjan laatimiseen – mutta 1918 siitä kaikesta ei sitten tietysti yhtäkkiä ollut mitään iloa kenellekään. Leipää ei siis löytynyt Helsingistä, vaan ainoastaan Laurimäen laihoista pelloista.

Isäni ja Lasse setäni kanssa kävimme yhdeksänkymmentäluvun alussa Hotokassa. Näyttivät minulle yhteen kiveen jääneen mammutin jalanjäljen – siitä kun olivat lapsina olleet aivan varmoja. Löytyi kaivokin, johon isä

pienimpänä lapsena hinattiin alas ämpärissä etsimään isoisän syvyyteen pudonneita silmälaseja. Oli ollut kammottavan kylmää ja ahdasta – mutta tavoitettu aarre löytyi. Otettiin valokuva jossa seisomme; kuin isä ja poika pyhän entisen Laurimäen elämän veden edessä.

Isä kuoli vuonna 2000, mutta ehti ennen sitä onneksi julkaista kirjansa *Muolaan muotokuva*. Välitti sillä tavalla paljon lisätietoa pojalleen. Ei vähiten siteeraamalla toisten kirjailijoiden muistoja. Muun muassa seuraavat sanat: *Kyyrölässä saattaa tavata vielä otuksen, jota ei ole missään muualla Suomessa, nimittäin pyhän venäläisen torakan. Ei sellaista suvustaan huonontunutta kääpiötä kuin on herra paratkoon Suomen tuvan seinäraossa mieltäväisenä tuntosarviaan heiluttava kääpiötorakka, vaan oikean jymyotuksen joka on kuusi senttiä pitkä, musta kuin nekeri ja kopisuttaa juostessaan permantoa kuin ravia ajava ratsuväkieskadrona. Ja sitä ei saa tappa...* (Hjalmar Dahl). Isä kuvasi toisessa luvussa miten Kyyrölän kirkko paloi. Pappi ja kylän väki kulkivat valtavan takan ympäri tekemättä mitään - jos paloi niin se paloi ja se oli Jumalan tahto. Ja se paloi tuhkaksi. Sen saman luvun loppuun isä teki hänelle tyypillisen lisäyksen: *Hävitettiin hän sitten aikanaan myös Muolaan kirkkokin, vain hieman vähemmällä pieteetillä. Eli Neuvostoliiton tykistön avulla.*

--

Alkoi siis lopuksi kertyä aikamoinen määrä minulle ulkoa tulevia muistoja. Kun sitten vuonna 1990 ilmaantui mahdollisuus palata itäänpäin, niin mielessäni syntyi niin sanottu ”kategorinen imperatiivi” – eikä mikään tekosyy enää pelastanut minua annetusta käskystä. Hankin ensin talon Heikinaholta, mutta jouduin jättämään sen, kahdeksan vuoden uurastelun jälkeen. Lähtö vanhasta oli kuitenkin uuden alku. Ilmeisesti mitään oppimatta ostin toisen, nykyisen kämppäni. Kutsukaa sitä hulluksi nostalgiaksi tai nostalgiseksi mielettömyydeksi, miten haluatte. Tuntui, että oli pakko heittää ikäänkuin ankkuri taaksepäin, vallata sillanpää kotikylästä, vaikka ei ollut aavistustakaan siitä miten tässä käy. Tunnustan muuten kernaasti, ettei ole vielä kukaan. 25 vuotta olen toistaiseksi pitänyt puoltani. Olen paikallistanut muilta kuulemani ja lukemani muistot ja liittänyt ne omaan maailmaani. Ne ovat nyt osa minun menneisyyttäni. Valloitan niitten avulla takaisin, pala palalta, esivanhempien elämänpiirin. Kaiken lisäksi minulla on nyt jo omat, aivan omat muistot. Siten pystyn myös helposti kuvittelemaan esimerkiksi millaiselta evakuointi tästä omin voimin luodusta maailmasta mahtoi tuntua.

Seinissäni riippuu nyt tauluja jotka tiedän olevan kotoisin entisestä Laurimäen talosta. Niitten rinnalla valokuvia – jopa vuodelta 1900 tasan, isoisä kun oli ensimmäisiä valokuvan harrastajia. Talon arvokkain esine on kuitenkin vieraskirja vuosilta 1929 viiva 30. Siihen tuli sen jälkeen tosiaan pitkä aukko. Nyt se taas täyttyy sekä suomalaisilla että ruotsalaisilla ja venäläisillä teksteillä.

**Aivan kuten vieraskirjat entiseenkin aikaan Kannaksella täyttyivät. Toivon
hartaasti että näin tulee jatkumaan.
Kiitos että jaksoitte kuunnella.**

Hotokassa 28.6.2015